

Grant PAE

„Polski Atlas Etnograficzny – opracowanie naukowe, elektroniczny katalog danych, publikacja zasobów w sieci Internet, etap I”

24.08.2017

Recommended by Dr. Agnieszka Pieńczak

Archiwum Polskiego Atlasu Etnograficznego, Uniwersytet Śląski w Katowicach, Polski Instytut Antropologii
Ethnology
Research Projects

Wychodząc naprzeciw współczesnym potrzebom naukowym w łatwym dostępie do informacji etnologicznej, **Pracownia Polskiego Atlasu Etnograficznego** (dalej: Pracownia PAE), funkcjonująca w ramach Wydziału Etnologii i Nauk o Edukacji Uniwersytetu Śląskiego w Cieszynie, podjęła się nowatorskiej próby opracowania naukowego, digitalizacji i udostępnienia materiałów atlasowych (depozyt Instytutu Archeologii i Etnologii PAN). Stało się to możliwe dzięki otrzymaniu od Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki dofinansowania na projekt badawczy pt. **„Polski Atlas Etnograficzny – opracowanie naukowe, elektroniczny katalog danych, publikacja zasobów w sieci Internet, etap I” (z budżetem w wysokości 547 878 zł).**

Polski Atlas Etnograficzny **jest jedynym tego rodzaju archiwum etnograficznym w Polsce**, ze zbiorami dotyczącymi obszaru całego kraju. Do niedawna były one dostępne w ograniczonym zakresie. Ich popularyzację na szerszą skalę utrudniały trzy zasadnicze sprawy: po pierwsze – rozproszenie dotychczasowego dorobku wydawniczego PAE (brak spójnej kolekcji), po drugie – dawność papierowych oryginałów (postępujące niszczenie), po trzecie – konieczność korzystania z nich wyłącznie „na miejscu”, w cieszyńskim archiwum. Priorytetem stała się zamierzona na wiele lat digitalizacja bogatego archiwum PAE, w pierwszej kolejności obejmująca prezentację i upowszechnienie w internecie trzech unikatowych kolekcji etnograficznych. Zasadniczym celem przedsięwzięcia stała się zatem popularyzacja unikatowych zbiorów atlasowych.

Zbiory PAE, gromadzone przez etnografów, etnologów i folklorystów w drugiej połowie XX wieku, to unikalne źródło do historii wsi polskiej, jednak niedostatecznie znane. Ochrona i zachowanie wiedzy o dziedzictwie kulturowym wsi polskiej poprzez udostępnienie unikatowych, naukowo opracowanych materiałów atlasowych

szerokiemu gronu odbiorców w sieci internetowej są istotne, gdyż w odróżnieniu od pozostałych archiwów etnograficznych obejmują całą Polskę, co pozwala na rozbudowane analizy naukowe nad zróżnicowaniem kulturowym. Materiały atlasowe stanowią dziś cenną bazę; ich zbieranie zostało już zakończone, wiele tematów wciąż czeka na opracowanie.

Dotychczasowy przebieg projektu

W pierwszym etapie realizacji przedsięwzięcia, ze względu na dużą liczbę obiektów przeznaczonych do cyfryzacji, wybrano niektóre z nich, kierując się trzema kryteriami: po pierwsze – wytypowano obiekty o najwyższej wartości historycznej, po drugie – obiekty znajdujące się w złym stanie zachowania, po trzecie – obiekty nie udostępniane ze względu na zagrożenie uszkodzeniem lub zniszczeniem fizycznym w rezultacie udostępniania.

Prace digitalizacyjne i późniejsza wielomiesięczna redakcja katalogów cyfrowych dotyczyły trzech obszernych kolekcji etnograficznych, obejmujących ponad **12 100 fotografii wykonanych podczas badań terenowych** (lata 1954–1971), **770 opublikowanych map atlasowych** (1958–2013) oraz ponad **470 ankiet poświęconych zbieractwu roślin dziko rosnących**, zawierających zielniki (lata 1947–1953). Kolekcje te dostępne są dla zainteresowanych na specjalnej platformie cyfrowej www.archiwumpae.us.edu.pl.

Wszystkie omawiane kolekcje są warte udostępnienia, gdyż mają szczególną wartość historyczną, zwłaszcza dla osób zainteresowanych kulturą wiejską, oraz są najbardziej charakterystyczne dla działalności atlasowej. Opracowanie naukowe omawianych katalogów elektronicznych wymaga dokonania wielu żmudnych czynności przygotowawczych, w tym uporządkowania zbiorów, nadania nowych numerów inwentarzowych oraz wykonania prac konserwatorskich.

Uczestnicy projektu

W projekcie uczestniczy dziesięć osób; w większości są to pracownicy Instytutu Etnologii i Antropologii Kulturowej Uniwersytetu Śląskiego (Cieszyn) oraz Polskiego Instytutu Antropologii (Warszawa), wśród nich czterej główni wykonawcy – dr hab. prof. UŚ Zygmunt Kłodnicki (obecnie emerytowany), dr Agnieszka Pieńczak, mgr Edyta Diakowska-Kohut, mgr Joanna Koźmińska. W zespole znaleźli się ponadto inni etnologowie – dr Michał Rauszer, mgr Bartłomiej Chromik, mgr Jacek Szczyrbowski, a także informatycy – mgr inż. Sławek Szewieczek, mgr inż. Krzysztof Kasprzyński oraz fotograf specjalizujący się w muzealnych projektach digitalizacyjnych – inż. Krystian Firla.

Profil odbiorcy

Ze względu na wielkie walory dokumentacyjne zbiorów atlasowych, zbieranych przez kilka dekad XX wieku, projekt jest skierowany do różnych grup odbiorców. Zasadniczym celem było dotarcie do możliwie najszerszego grona, w tym do osób zajmujących się szeroko rozumianym dziedzictwem kulturowym w naukach

humanistycznych i społecznych, jak etnologowie, antropologowie kulturowi, socjologowie, pedagodzy, geografowie, historycy, filolodzy. Rezultaty działań projektowych mogą być przydatne także dla innych zainteresowanych problematyką wsi polskiej w jej historycznym aspekcie (np. w kontekście edukacji regionalnej). Wśród nich znajdują się zapewne muzealnicy, regionaliści, lokalni animatorzy kultury, przedstawiciele administracji publicznej i pozarządowej, a także uczniowie oraz studenci.

Wyniki projektu

Wsparcie finansowe otrzymane od Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz władz Wydziału Etnologii i Nauk o Edukacji Uniwersytetu Śląskiego umożliwiło utworzenie **Pracowni Digitalizacyjnej Polskiego Atlasu Etnograficznego**, wyposażonej w specjalistyczną aparaturę naukowo-badawczą. Do ewidencjonowania analizowanych zbiorów atlasowych i ich publikacji w internecie zastosowano aplikację webową Galeneo, która umożliwiła uruchomienie platformy cyfrowej, funkcjonującej pod nazwą **Cyfrowe Archiwum Polskiego Atlasu Etnograficznego** (www.archiwumpae.us.edu.pl). Wyniki prac badawczych prowadzonych nad PAE znajdują się również w obszernej monografii naukowej autorstwa Zygmunta Kłodnickiego, Agnieszki Pieńczak i Joanny Koźmińskiej pt. **Polski atlas etnograficzny – historia, osiągnięcia, perspektywy badawcze**, przygotowywanej do druku przez Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego (Katowice 2017).

Contact

Agnieszka Pieńczak

E-Mail: agnieszka.pienczak@us.edu.pl

URL: <http://www.archiwumpae.us.edu.pl>

<https://www.pol-int.org/en/node/6175?j5Q6rewycZ5HtUDXTWpx7UZE=1>